

6. Жирнов А.Д., Гоздог М.Е. Рослинні композиції садів та паків. / Навчально-методичний посібник. – Львів: УкрДЛТУ, 1998. – 42 с.
7. Краткий справочник архитектора. Ландшафтная архитектура. Под ред. Родичкина И.Д. – К.: Будівельник, 1990 – 336с.
8. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: Підручн. / В. П. Кучерявий. – Львів: Світ, 2005. – 456с.: іл.. Бібліограф. С. 450.
9. Кушнір А.І. Озеленення населених місць / Кушнір А.І./ Методичні вказівки до вивчення дисципліни. – К.: 1996. – 43 с.
10. Природа Черкащини/Мороз П.І. Лук'янець В.Л. Косенко І.С. – Умань, 1996 – 400 с.
11. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів: Навч. посіб. для вузів / В.І. Білоус; Акад. наук вищ. шк. України, Лісівн. акад. наук України, Уман. держ. аграр. акад. – К.: Наук. світ, 2001. – 299 с.

Вікторія НИСТИРЮК, студента 1 курсу
спеціальності 206“Садово-паркове господарство”
Науковий керівник **КУШНІРУК Тетяна Миколаївна**
канд.с. г. наук, доцент кафедри садово-паркового
господарства, геодезії та землеустрою
Заклад вищої освіти “Подільський державний університет”,
м. Кам'янець-Подільський

МОРФОЛОГІЯ ЛІСУ

Лісові екосистеми є унікальними та надзвичайно важливими утвореннями, що відіграють життєво необхідну роль у підтримці балансу на нашій планеті. Вони не лише забезпечують середовище існування для безлічі видів рослин і тварин, але й виконують низку критично важливих функцій, таких як регулювання кліматичних умов, водного балансу, кругообігу поживних

речовин та запобігання ерозії ґрунтів. Щоб зрозуміти цю складну систему, необхідно ретельно вивчити її морфологію – зовнішню форму, будову та взаємозв'язки між різноманітними компонентами.

Одним із ключових аспектів морфології лісу є його вертикальна структура, або ярусність. Вона відображає вертикальний розподіл рослинності в лісовій екосистемі. [1]

Верхній ярус, відомий як деревний полог, складається з дерев, що утворюють своєрідний "дах" лісу. Цей ярус відіграє вирішальну роль у регулюванні світлового режиму та температури всередині лісу.

Середній ярус, або підлісок, включає чагарники, молоді дерева та інші рослини, які ростуть під пологом крон дерев. Він забезпечує притулок і джерело їжі для багатьох видів тварин, а також сприяє затриманню вологи та регулюванню температури в нижніх шарах лісу.

Нижній ярус, або трав'янистий покрив, складається з різноманітних трав'янистих рослин, мохів та лишайників, які ростуть на ґрунті. Це важливий компонент ґрунтоутворення, який також слугує джерелом їжі для багатьох видів комах, дрібних ссавців та птахів. [1]

Крім вертикальної структури, важливо розглянути горизонтальну структуру лісу, яка характеризується мозаїчністю. Ця мозаїчність проявляється в різноманітності вікових груп дерев, їх просторового розміщення, а також у наявності відкритих ділянок, галявин і водойм. Ця різноманітність створює унікальні умови для існування різних видів рослин і тварин, забезпечуючи високе біорізноманіття лісових екосистем.

Окрім загальної структури лісу, важливо розглянути морфологію його окремих компонентів, таких як дерева, чагарники та трав'янисті рослини.

Дерева, як основні складові лісу, мають різноманітну форму крони, стовбура та кореневої системи, що відображає їхню адаптацію до певних умов середовища. Форма крони впливає на освітленість нижніх ярусів, а коренева система відіграє важливу роль у затриманні води та поглинанні поживних речовин. [2]

Підлісок, який складається з чагарників та молодих дерев, відіграє важливу роль у затриманні вологи, регулюванні температурного режиму та забезпеченні притулку для багатьох видів тварин. Окремі чагарники можуть мати різноманітну форму та розміри, що впливає на їхню роль у лісовій екосистемі. Трав'янистий покрив, у свою чергу, є надзвичайно різноманітним і включає безліч видів трав'янистих рослин, мохів та лишайників. Їхні морфологічні особливості, такі як висота, форма листя та квіток, впливають на їхню здатність поглинати світло, воду та поживні речовини, а також на їхню роль у забезпеченні їжею для різних видів тварин. Взаємозв'язки між компонентами лісу є ключовими для підтримки стабільності та збалансованості екосистеми. Конкуренція за ресурси, такі як світло, вода та поживні речовини, відбувається між деревами, чагарниками та трав'янистими рослинами. Це призводить до формування специфічних структур і форм, які дозволяють найкраще використовувати доступні ресурси. Водночас, симбіотичні взаємовідносини, такі як мікориза (симбіоз грибів та коренів рослин) та епіфіти (рослини, що ростуть на інших рослинах), сприяють кругообігу поживних речовин та забезпеченню рослин необхідними ресурсами. Ці взаємозв'язки також впливають на мікроклімат та ґрунтові умови в лісі. [2]

Крім того, різноманітні види тварин, що мешкають у лісі, відіграють важливу роль у підтримці його морфологічної структури. Комахи-запилювачі забезпечують розмноження багатьох видів рослин, а тварини-розповсюджувачі насіння сприяють поширенню рослинності. Інші тварини, такі як борсуки, лисиці та дятли, створюють нові місця для проживання та розмноження інших видів, змінюючи тим самим морфологію лісу.

Морфологія лісу є надзвичайно важливою галуззю лісознавства, яка дозволяє зрозуміти структуру, будову та взаємозв'язки між різними компонентами лісової екосистеми. Вивчення ярусності, горизонтальної структури, морфології окремих компонентів, взаємозв'язків між ними та динаміки змін є ключовими для ефективного управління лісовими ресурсами, збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку лісових

екосистем. Розуміння морфології лісу допомагає розробляти стратегії збереження та відновлення лісових масивів, а також прогнозувати можливі наслідки впливу природних та антропогенних факторів на ліси. Крім того, воно є основою для розробки ефективних заходів з моніторингу та охорони лісових екосистем, забезпечуючи їх збереження для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Рамадес Б.С. "Структурна організація лісових екосистем" (наукова стаття). *Журнал "Лісівництво та лісозаготівля"*, 2017, №5, с. 12-22.
2. Брінк-Кліннер Р. "Морфологічна різноманітність лісових екосистем Європи" (наукова стаття). *Журнал "Лісова екологія та менеджмент"*, 2006, № 2, с. 37-49.

Вікторія САМУЛЕВИЧ, студентка 2 курсу спеціальності 206

«Садово-паркове господарство»

Науковий керівник: **ПОТАПСЬКИЙ Юрій Васильович**, канд.

с.г наук, доцент кафедри садово-паркового господарства,

геодезії і землеустрою

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВИ ІНТРОДУКЦІЇ ТА АКЛІМАТИЗАЦІЇ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН

Майже кожна культурна рослина колись займала незначну територію, а потім за допомогою людини розповсюджувалась в інші регіони. У даний час близько 90–95 % сільськогосподарських рослин культивують у країнах, які не є їх батьківщиною. Древа й чагарники (особливо декоративні) також часто розповсюджують за межами їх природних ареалів. Звичайно ж, у південних районах, де кращі кліматичні умови, їх значно більше. Інколи в містах трапляється більше іншорайонних (інтродукованих) видів, ніж місцевих порід. Чужоземні види використовують з різним цільовим призначенням – як сировину для